

UZOQ MUDDATLI DAVOLANISHGA MUHTOJ BOLALARNI O‘QITISHNING NAZARIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Vorisova Zuhra Raufovna

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti
Surdopedagogika mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Mingnarov Abduxoliq Toshmirzayevich

Ilmiy rahbar, Tarix fanlari doktori (DSc)

Annotatsiya: Ushbu maqolada sog‘lig‘i sababli uzoq muddatli davolanishga muhtoj bo‘lgan bolalarning ta‘lim jarayonini samarali tashkil etishning nazariy-pedagogik asoslari yoritilgan. Unda mazkur toifadagi bolalarning psixologik va jismoniy rivojlanish xususiyatlari, ularning ta‘lim olish ehtiyojlari hamda o‘qitish jarayonida qo‘llaniladigan pedagogik yondashuvlar tahlil qilingan. Shuningdek, individual ta‘lim, inklyuziv yondashuv, masofaviy o‘qitish va shifoxona pedagogikasining ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: uzoq muddatli davolanish, maxsus ta‘lim, inklyuziv pedagogika, individual yondashuv, masofaviy ta‘lim, shifoxona maktablari.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретико-педагогические основы эффективной организации образовательного процесса для детей, нуждающихся в длительном лечении по состоянию здоровья. Проанализированы психолого-физические особенности развития данной категории детей, их образовательные потребности, а также современные педагогические подходы, применяемые в обучении. Особое внимание уделено значению индивидуального обучения, инклюзивного подхода, дистанционных образовательных технологий и педагогики в условиях стационара.

Ключевые слова: длительное лечение, специальное образование, инклюзивная педагогика, индивидуальный подход, дистанционное обучение, больничная школа.

Abstract: This article explores the theoretical and pedagogical foundations for organizing effective educational processes for children who require long-term medical treatment due to health conditions. The study examines the psychological and physical characteristics of this group of learners, their educational needs, and the pedagogical strategies applied in teaching practice. Special emphasis is placed on the role of individualized instruction, inclusive education, distance learning technologies, and hospital-based pedagogy in ensuring continuity and quality of education.

Keywords: long-term medical treatment, special education, inclusive pedagogy, individualized approach, distance learning, hospital schooling.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri — har bir bolaning ta'lim olish huquqini ta'minlash va uning imkoniyatlariga mos sharoit yaratishdan iborat. Ayniqsa, sog'lig'i sababli uzoq muddatli davolanishga muhtoj bo'lgan bolalarning uzluksiz ta'lim jarayoniga jalb etilishi dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi. Ushbu bolalar ko'pincha uzoq vaqt davomida shifoxona yoki uy sharoitida bo'lishlari tufayli an'anaviy ta'lim tizimidan chetda qolib ketish xavfiga duch keladilar.

Uzoq muddatli davolanish bolalarning nafaqat jismoniy, balki ruhiy holatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ularning ta'lim jarayonini tashkil etishda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, individual yondashuv hamda moslashuvchan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. "Meharli maktab" davlat gospital maktablari tizimi.

Bu loyiha O'zbekiston tarixida shifoxona sharoitida tizimli ta'limni yo'lga qo'ygan birinchi rasmiy davlat muassasasi hisoblanadi.

Tashkil etilishi: 2022-yilda Toshkent shahridagi Bolalar gematologiyasi, onkologiyasi va klinik immunologiyasi markazi qoshida ilk bor tashkil etildi. Hozirda uning

filiallari viloyatlarda (masalan, Nukus va Andijonda) ham ochilmoqda. Maktab tarkibida “Zamin-Interaktiv” studiyalari mavjud bo‘lib, u yerdagi darslar butun respublika bo‘ylab shifoxonadagi bolalarga uzatiladi.

Eko-maktablar va «Zamin Education»: Uzoq vaqt statsionar davolangan yoki nogironligi bor bolalar uchun IT-markazlar tashkil qilinib, ularga zamonaviy kasblar (grafik dizayn, dasturlash) o‘rgatilmoqda.

Psixologik qo‘llab-quvvatlash: Fond nafaqat bolalar, balki uzoq vaqt kasal bolaga hamrohlik qilayotgan ota-onalar uchun ham psixologik yordam kurslarini tashkil etgan. Bu pedagogik jarayonning muvaffaqiyati uchun juda muhim nazariy asosdir.

Mazkur maqolaning maqsadi — uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarni o‘qitishning nazariy-pedagogik asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish va samarali ta’limni tashkil etish yo‘llarini yoritib berishdan iborat.

Asosiy qism

1. Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar toifasi va ularning o‘ziga xosligi

Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar deganda surunkali kasalliklar, murakkab jarrohlik amaliyotlari, rehabilitatsiya jarayonlari yoki jiddiy sog‘liq muammolari tufayli uzoq vaqt davomida tibbiy muassasalarda yoki uy sharoitida davolanayotgan bolalar tushuniladi. Ular odatda maktabga muntazam qatnasha olmaydi va maxsus ta’lim sharoitlariga ehtiyoj sezadi.

Mazkur bolalarning rivojlanish jarayoni sog‘lom tengdoshlariga nisbatan sekinlashishi, psixologik holatida tushkunlik, ishonchsizlik, ijtimoiy chekinish holatlari kuzatilishi mumkin. Shu sababli ularning ta’lim jarayonini tashkil etishda nafaqat bilim berish, balki ruhiy barqarorlikni ta’minlash ham muhim vazifa hisoblanadi. O‘qituvchi va tibbiyot xodimlari o‘rtasidagi uzviy hamkorlik bolaning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

2. Ta’lim jarayonining nazariy asoslari

Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarni o‘qitishning nazariy asoslari pedagogika, psixologiya hamda maxsus ta’lim nazariyalariga tayanadi. Jumladan, shaxsga

yo'naltirilgan ta'lim, rivojlantiruvchi o'qitish hamda inklyuziv ta'lim konsepsiyalari ushbu yo'nalishda muhim o'rin egallaydi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi har bir bolaning individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'qitishni nazarda tutadi. Bu yondashuv orqali bolaning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasi oshadi, mustaqil fikrlash va ijodiy faollik rivojlanadi.

Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi esa sog'lig'i cheklangan bolalarni jamiyatdan ajratmasdan, ularni umumiy ta'lim muhitiga moslashtirishni ko'zda tutadi. Bu yondashuv bolalarning ijtimoiy moslashuvi, muloqot ko'nikmalarining shakllanishi va o'ziga bo'lgan ishonchining ortishiga xizmat qiladi.

3. Pedagogik yondashuvlar va o'qitish metodlari

Mazkur toifadagi bolalarni o'qitishda qo'llaniladigan pedagogik asoslar turli shakl va metodlarni o'z ichiga oladi. Ularga individual o'qitish, masofaviy ta'lim, shifoxona sharoitida ta'lim hamda uyda o'qitish tizimlari kiradi.

Individual o'qitish jarayonida o'quv dasturi bolaning sog'lig'i, psixologik holati va bilim darajasiga moslashtiriladi. Bu esa bolaning haddan tashqari zo'riqishini oldini olib, ta'lim jarayonini qulay sharoitda tashkil etish imkonini beradi.

Masofaviy ta'lim zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan bo'lib, bolaning ta'lim jarayonidan uzilib qolmasligini ta'minlaydi. Onlayn darslar, video mashg'ulotlar va interaktiv topshiriqlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkin.

Shifoxona pedagogikasi doirasida esa tibbiy muassasalarda maxsus sinflar tashkil etilib, bolalarning davolanish jarayoni bilan uyg'unlashtirilgan holda ta'lim beriladi. Bu yondashuv bolalarning ruhiy holatini qo'llab-quvvatlash va ularni ijtimoiy muhitdan ajratib qo'ymaslikka xizmat qiladi.

4. Psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati

Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarni o'qitishda psixologik-pedagogik yordam alohida ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida ijobiy muhit yaratish, bolani

rag‘batlantirish, uning yutuqlarini e‘tirof etish muhim hisoblanadi. O‘qituvchi, psixolog va shifokorlarning hamkorlikdagi faoliyati bolaning har tomonlama rivojlanishini ta‘minlaydi.

Bolalarning emotsional holatini barqarorlashtirish, ularda o‘qishga bo‘lgan qiziqishni kuchaytirish hamda ijtimoiy moslashuvini qo‘llab-quvvatlash orqali ta‘lim jarayonining samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarni o‘qitishning nazariy-pedagogik asoslari shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, individual yondashuv, inklyuzivlik va psixologik qo‘llab-quvvatlash tamoyillariga tayanadi. Mazkur yondashuvlar asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayoni bolalarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, ularning ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu bois mazkur yo‘nalishda ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish va amaliy tajribani keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. С.В.Шариков, А.С.Обухов, В.В.Вагарина, А.А.Филатова. Профессионально-личностные позиции педагогов госпитальных школ». Журнал “Педагогика”, 2020. Т. 84. №10. Москва.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 27-maydagi “Aholiga gematologik va onkologik xizmat ko‘rsatish tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi PQ 5130-son qarori.
3. Inogamova D.R. «Uzoq muddatli davolanayotgan kasal bolalarga ta‘lim berishda “Gospital pedagogika” fanining ahamiyati». TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTLARI 2023/10-SON.
4. Yusupov I., (2022). Raqamli pedagogika va innovatsion ta‘lim texnologiyalari. Toshkent: TDPU nashriyoti.